

Māsu darba vides organizatorisko faktoru skalas *Practice Environment Scale – Nursing Work Index* adaptācijas nepieciešamība Latvijā

Vita Aveniņa, Gunita Apine, Kristaps Cīrcenis

*Rīgas Stradiņa universitāte, Māszinību un
dzemdību aprūpes katedra, Latvija*

Ievads. Māsu darba vide slimnīcā ir nopietns faktors, kas ietekmē gan māsu darba rezultātus, gan pacientu aprūpes kvalitāti un pacientu drošību. Pastāv saistība starp darba vidi, organizācijas faktoriem un māsu “izdegšanu”. Organizācijas un vadības atbalsts, kā arī pozitīva, adekvāta darba vide piesaista un patur profesijā māsas, kuras ilgtermiņā nodrošina kvalitatīvas pacientu aprūpes pamatu. Lai atklātu un pamatotu preventīvo un atbalsta pasākumu nepieciešamību, mazinātu negatīvo darba vides organizatorisko faktoru ietekmi uz māsu darbu kopumā un uz sniegtās aprūpes kvalitāti un efektivitāti, kā arī uzlabotu pacientu drošību stacionārā, nepieciešams instruments māsu darba vides organizatorisko faktoru novērtēšanai Latvijā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Izmantojot zinātniskās literatūras un pētījumu analīzi, mērķis ir pamatot māsu darba vides organizatorisko faktoru skalas (*Practice Environment Scale – Nursing Work Index, PES-NWI*) – gan kopējās, gan piecu apakšskalu – adaptācijas nepieciešamību Latvijā.

Rezultāti. *PES-NWI* skala izstrādāta 2002. gadā, lai novērtētu māsu darba vides organizatoriskos faktorus. Latvijā šobrīd brīdi nav iztulkota un adaptēta instrumenta māsu prakses vietas organizatorisko faktoru novērtēšanai. Kopš 2002. gada *PES-NWI* skala ir aprakstīta 70 publikācijās, kur starptautiskā mērogā novērtēta šī instrumenta veiktspēja un pārbaudītas sakarības starp māsu darba vidi, medicīnas māsu darba rezultātiem un pacientu rezultātiem. Jebkuras iestādes iekšējā darba organizācijas politika būtiski ir atkarīga no vadītāja spējas būt prasmīgam administratoram. Kā galvenie organizatoriskie faktori, kas māsām rada pārpūli, tiek minēti organizācijas vadītāja darba prasmes, māsu ierobežotās iespējas piedalīties slimnīcas iekšējo organizatorisko jautājumu risināšanā, neatbilstoši aprūpes kvalitātes pamatprincipi, kā arī negatīva māsas un ārsta savstarpējā komunikācija. Turklāt pētījumu gaitā tika pierādīts, ka šie organizatoriskie faktori ir cieši saistīti arī ar māsu emocionālo izsīkumu un depersonalizāciju. No pētījumiem izriet, ka, samazinot šo faktoru esamību, izdodas samazināt māsu emocionālo, garīgo un fizisko izsīkumu, kā arī māsu cinisko un paviršo attieksmi pret pacientiem.

Jo labāka organizācijas politika, jo zemāka māsu “izdegšanas” pakāpe un apmierinātāks patients. *Warshawsky* un *Havens* apkopotajās 37 publikācijās tika pierādītas nozīmīgas sakarības starp māsu darba organizatoriskajiem faktoriem, pacientu aprūpes rezultātiem un māsu darba rezultātiem. Pēc šo pētījumu publicēšanas no 2010. līdz 2012. gadam parādījās vēl 32 publikācijas, kas vēl vairāk nostiprināja pierādījumu kopumu. Skalas saskaņotības koeficienta Kronbaha alfas vērtības aprakstītajos pētījumos bija 0,71–0,96, izņemot vienu gadījumu ar 0,67 un vienu ar 0,53 koeficientu, taču šajā pētījumā bija maza izlase. Pētījumos izlases lielums svārstījās no 46 līdz 98 116 māsām.

Secinājumi. Literatūras dati liecina par instrumenta psihometrisko precizitāti un pierāda, ka māsu darba vide ir daļa no cēloņsakarības, kas saistīta ar medicīnas māsu darba rezultātiem un pacientu aprūpes iznākumu. Tulkojot un adaptējot instrumentu un veicot māsu darba vides organizatorisko faktoru novērtēšanu Latvijas māsām, tiktu iegūti dati, kuri varētu kalpot par pamatu racionālu un efektīvu lēmumu pieņemšanai, veicot nepieciešamās izmaiņas un reformas māsas darba vides uzlabošanā.